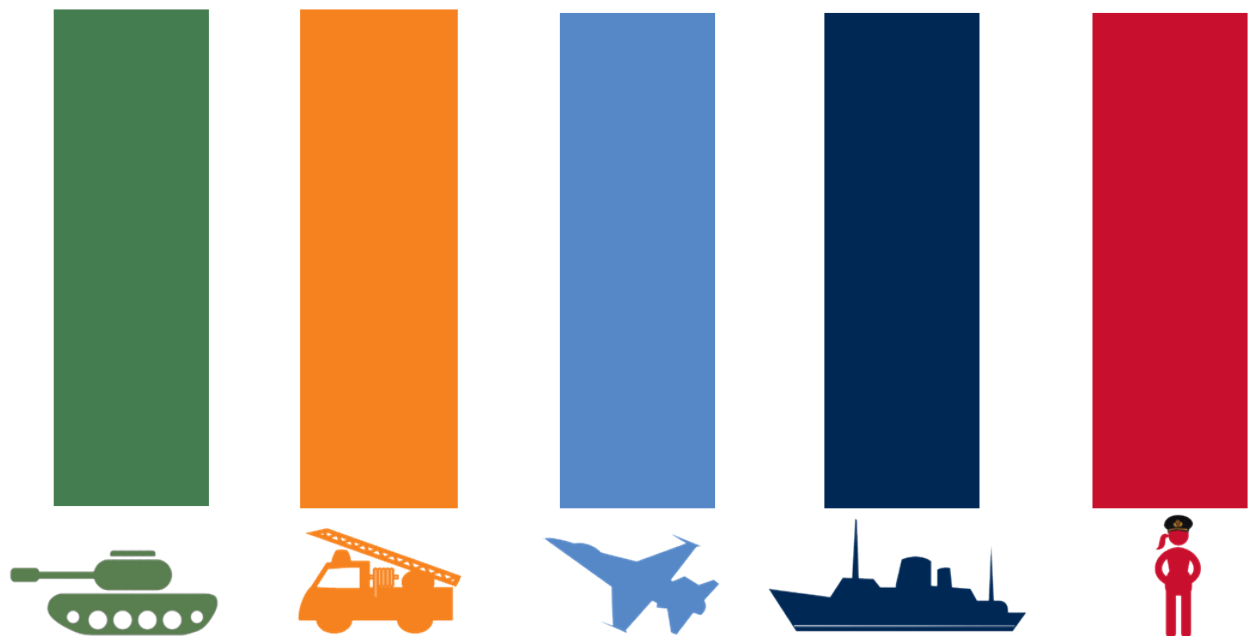

ARBEJDSMILJØREGNSKAB 2017

FORSVARSMINISTERIETS KONCERN

INDHOLD

1. INDLEDNING	3
2. RESUME	4
3. ARBEJDSMILJØSTRATEGI	5
4. ARBEJDSULYKKER	7
5. FYSISK ARBEJDSMILJØ.....	14
6. PSYKISK ARBEJDSMILJØ.....	16
7. MEDARBEJDER TILFREDSHEDSMÅLING.....	18
8. PÅBUD FRA ARBEJDSTILSYNET	21
9. SYGEFRAVÆR	23
10. OMKOSTNINGER TIL FRAVÆR SOM FØLGE AF ARBEJDSMILJØET	26
BILAG - Forkortelser brugt i arbejdsmiljøregnskabet.....	28

1. INDLEDNING

Forsvarsministeriets arbejdsmiljøregnskab redegør for udviklingen i det fysiske og psykiske arbejdsmiljø ved myndighederne i 2017.

Der kan konstateres en positiv udvikling fra 2014 til 2017 på antallet af arbejdsulykker med fravær samt på området termisk indeklima. Det psykiske arbejdsmiljø har også udviklet sig i positiv retning siden 2014, men udviklingen ligger under midtvejsmålsætningen. Derimod går udviklingen den forkerte vej for muskel- og skeletbesvær.

Det er op til styrelserne og deres arbejdsmiljøorganisationer at kigge nærmere på egne resultater og udarbejde handleplaner på de områder, hvor det vurderes nødvendigt. Arbejdsmiljøregnskabet indeholder en række opgørelser, som styrelserne kan nedbryde til brug for lokale analyser og initiativer. Forsvarsministeriets Center for Arbejdsmiljø vil rådgive og støtte efter behov.

På baggrund af drøftelserne i styrelserne samt i Forsvarsministeriets Koncernfælles Arbejdsmiljøudvalg, vil der ligeledes kunne udarbejdes eventuelle koncernfælles initiativer.

Regnskabet tager afsæt i Forsvarsministeriets arbejdsmiljøstrategi og er blevet forelagt Forsvarsministeriets Koncernfælles Arbejdsmiljøudvalg, Forsvarsministeriets Hovedsamarbejdsudvalg samt Underudvalg for Arbejdsmiljø (UVA).

2. RESUME

Arbejdsulykker

Antallet af arbejdsulykker med fravær er faldet med 13 % fra 2014 til 2017. En væsentlig del af arbejdsulykkerne registreres som 'fysisk overbelastning' og ved 'lodret bevægelse' dvs. typisk fald. Der registreres særligt mange arbejdsulykker hos de værnepligtige. Her var ulykkesincidensen 10,9 pr. 100 værnepligtige.

Psykisk arbejdsmiljø

Der kan i arbejdspladsvurderingen 2017 konstateres en positiv udvikling på 18 ud af 20 parametre i forhold til koncern gennemsnittet for 2014. Særligt scorerne for vold, sexchikane og mobning ligger højt. Det vil sige, at der er få, som oplever udfordringer på disse områder. Tallene for trivsel og tilfredshed er også i den positive ende.

For scoren på de parametre, som forbindes med dårligt psykisk arbejdsmiljø, kan der i arbejdspladsvurderingen konstateres en forbedring på 2 %. På parametrene forbundet med positivt psykisk arbejdsmiljø kan der konstateres en forbedring på 4 %. Den procentvise forbedring af scoren ligger dog under midtvejsmålsætningen for 2017.

Medarbejdertilfredshedsmålingen (MTM) for 2017 viser en positiv udvikling i besvarelserne sammenlignet med HR-målingen fra 2015 på 19 ud af 20 spørgsmål. De mest positive scorer findes på spørgsmålene vedrørende forståelsen af formålet med opgaverne, om man aktuelt søger jobs uden for Forsvarsministeriets område samt spørgsmålet vedrørende den samlede tilfredshed med jobbet. De laveste scorer findes på spørgsmålene om løn og lønprocessen. Dog er den største procentmæssige stigning (17 %) fra 2015 til 2017 netop på spørgsmålet om, hvorvidt lønprocessen er retfærdig.

Muskel- og skeletbesvær

Andelen der oplever problemer med muskel- og skeletbesvær er steget med imellem 3 % og 8 %. Midtvejsmålsætningen var et fald på 8 %.

Termisk indeklime

Der er sket en forbedring på 5 % i besvarelserne om oplevede problemer med termisk indeklime. Midtvejsmålsætningen var et fald på 7 %.

Sygefravær

Der blev 2017 registreret 202.500 sygefraværsdage i Forsvarsministeriets koncern. Det gennemsnitlige antal sygefraværsdage pr. medarbejder var 10,2 dage. Der er tale om et lille fald fra 2016 til 2017. Sygefraværet er højest for personalegrupperne C1, C2 samt M1xx. Sidstnævnte er samtidig den personalegruppe, som svarer mest negativt på MTM spørgsmålene.

Omkostningerne til Forsvarsministeriets samlede sygefravær løb i 2017 op i ca. 290 mio. kr. for så vidt angår omkostninger til løn.

3. ARBEJDSMILJØSTRATEGI

Forsvarsministeriets arbejdsmiljøstrategi sætter pejlemærkerne for arbejdsmiljøindsatsen på ministerområdet frem til 2020. Arbejdsmiljøstrategien afspejler de nationale målsætninger for udviklingen i arbejdsmiljøet.

Arbejdsmiljøregnskabet status på arbejdsmiljøstrategien skal medvirke til, at styrelserne kan arbejde målrettet med strategiens prioriterede områder.

Arbejdsmiljøregnskabet har særligt fokus på arbejdsmiljøstrategiens koncernmålsætninger og strategiens fire prioriterede områder: Arbejdsulykker, psykisk arbejdsmiljø, termisk indeklima samt muskel- og skeletbesvær.

Arbejdsmiljøtallene fra 2014 udgør grundlinjen for opgørelse af udviklingen på koncernmålsætningerne i strategien. Udviklingen opgøres bl.a. på baggrund af resultaterne af arbejdspladsvurderingerne (APV). Der er gennemført to koncernfælles APV'er i hhv. 2014 og 2017. Næste APV gennemføres i 2019. Arbejdsulykker, påbud fra Arbejdstilsynet og sygefravær opgøres derimod årligt.

Tabel 1 viser status for de fire prioriterede områder, inkl. underområderne for muskel- og skeletbesvær. Her skal det bemærkes, at tallene for år 2017 udgør midtvejsmålingen i arbejdsmiljøstrategien for udviklingen på de prioriterede områder.

Tabel 1: Arbejdsmiljøstrategiens koncernmålsætninger og indsatsområder

Indsatsområder	Resultater				Udvikling i %	Koncernmålsætninger	
	2014	2015	2016	2017		2017	2020
Reduktion af antallet af arbejdsulykker med fravær	813	999	927	705	13 %	10 %	25 %
Udvikling i scoren vedr. oplevelsen af negative faktorer i det psykiske arbejdsmiljø ¹	31,6	-	-	32,2	2 %	8 %	20 %
Udvikling i scoren vedr. oplevelsen af positive faktorer i det psykiske arbejdsmiljø ²	42,9	-	-	44,4	4 %	7 %	15 %
Reduktion af andelen der oplever problemer med muskel-/ skeletbesvær		-	-			8 %	20 %
- tungt arbejde ³	14,4	-	-	14,8	-3 %	8 %	20 %
- ensidigt belastende arbejde	4,1	-	-	4,3	-5 %	8 %	20 %
- arbejdsstillinger generelt	6,8	-	-	7,4	-8 %	8 %	20 %
- andre ergonomiske forhold	2,8	-	-	2,9	-4 %	8 %	20 %
Reduktion af andelen der oplever problemer med termisk indeklima	30,5	-	-	29,1	5 %	7 %	15 %

Resultatet af udviklingen i termisk indeklima samt muskel- og skeletbesvær opgøres via resultaterne i den fysiske APV. Her skal man være opmærksom på, at den fysiske APV udgøres af "Ja-Nej"-spørgsmål, hvor omfanget eller alvorligheden af problemerne ikke angives.

¹ Se tabel 16 for nærmere uddybning af scoren

² Se tabel 16 for nærmere uddybning af scoren

³ Spørgsmål om tungt arbejde stilles kun til medarbejdere, der forventes at have denne type arbejdsmiljøproblemer

Der er relativ stor forskel på styrelsernes besvarelser, hvilket bl.a. skyldes forskellen på styrelsernes arbejdsopgaver og fysiske rammer. Derfor kan styrelsernes fysiske arbejdsmiljø ikke sammenlignes 1 til 1.

Det psykiske arbejdsmiljø opgøres via udviklingen i den psykiske APV. Spørgsmålene, som opgøres på en 1-5 skala, er ens for alle i koncernen, hvorfor svarene umiddelbart kan sammenlignes på tværs af styrelserne mv.

Endelig opgøres arbejdsulykkerne årligt den 1. februar det efterfølgende år via Forsvarsministeriets arbejdsmiljødatabase, hvor alle arbejdsulykker registreres. Ligesom med det fysiske arbejdsmiljø kan arbejdsulykkerne ikke sammenlignes 1 til 1 på tværs af styrelserne grundet styrelsernes forskellige arbejdsopgaver.

3.1 Arbejdsulykker

Arbejdsulykker med fravær er faldet med 13 %⁴. Midtvejsmålsætningen i 2017 var en forbedring på 10 %. Faldet i perioden 2014 – 2017 skyldes et stort fald i arbejdsulykker med fravær fra 2016-2017.

Målsætningen for området arbejdsulykker i 2017 er nået.

3.2 Muskel- og skeletbesvær

Udviklingen af muskel- og skeletbelastningerne opgøres på fire underområder: Tungt arbejde, ensidigt belastende arbejde, arbejdsstillinger og andre ergonomiske forhold. For det samlede område kan der konstateres en negativ udvikling sammenlignet med APV 2014 på mellem 3 % og 8 %. Midtvejsmålsætningen for 2017 var en forbedring på 8 %.

For området muskel- og skeletbesvær er målsætningen ikke nået, og APV 2017 peger på, at udviklingen går den forkerte vej.

3.3 Termisk indeklima

For det termiske indeklima er der sket en reduktion på 5 % af andelen, der oplever problemer med området. Midtvejsmålsætningen i 2017 var en forbedring på 7 %.

Målsætningen for området er ikke nået, men der er dog sket mærkbare forbedringer.

3.4 Psykisk Arbejdsmiljø

For det psykiske arbejdsmiljø kan der i APV 2017 konstateres en forbedring svarende til en positiv udvikling på 2 % i scoren vedrørende dårligt psykisk arbejdsmiljø. Tilsvarende er der en forbedring i scoren på de positive faktorer med 4 %. Midtvejsmålsætningerne for 2017 var hhv. 8 % og 7 %.

Målsætningen for området er ikke nået.

Udviklingen for de fire prioriterede områder gennemgås nærmere i kapitel 3-5.

⁴ Der er i arbejdsmiljøregnskabet særlig fokus på arbejdsulykker med fravær. Arbejdsmiljøstrategien havde oprindeligt fokus på alle arbejdsulykker. Beslutningen om primært at måle på udviklingen af arbejdsulykker med fravær (og ikke arbejdsulykker totalt) skyldes, at ulykker med fravær som udgangspunkt er de mest alvorlige. Endvidere er det kun ulykker med fravær, som er anmeldeligt. Endelig er det også disse ulykker, som kan anvendes i forhold til benchmark med andre virksomheder.

4. ARBEJDSULYKKER

Arbejdsulykker er en del af det fysiske arbejdsmiljø men behandles særskilt i arbejdsmiljøregnskabet grundet områdets størrelse og kompleksitet.

4.1 Arbejdsulykker total

Der er i 2017 registreret 1.836 arbejdsulykker på Forsvarsministeriets område⁵. Det omfatter alle typer af arbejdsulykker inkl. ulykker sket i udlandet, ved egentlig militærtjeneste, værnepligtige og frivillige. Desuden dækker tallet både over ulykker med og uden fravær⁶. Antallet af arbejdsulykker totalt steg med knap 2 % i perioden fra 2014-2017.

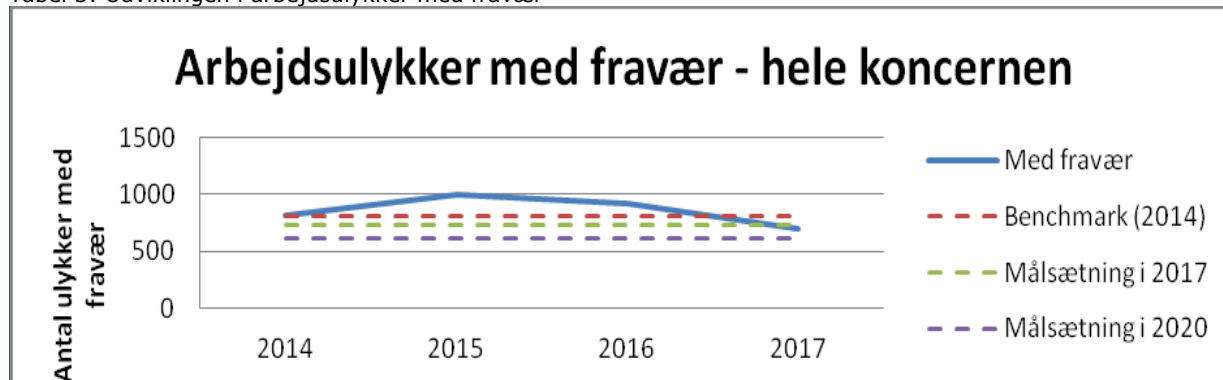
Stigningen i antallet af arbejdsulykker dækker over, at antallet af arbejdsulykker uden fravær er steget fra 993 i 2014 til 1.131 i 2017. En årsag hertil kan være, at styrelserne er blevet mere opmærksomme på at registrere denne type ulykker, hvilket er et vigtigt i bestræbelserne på at kunne analysere og forebygge arbejdsulykkerne generelt.

Tabel 2: Oversigt over udviklingen i antallet af ulykker med fravær fra 2014 - 2017

	2014	2015	2016	2017
Ulykker uden fravær	993	896	1.033	1.131
Ulykker med fravær	813	999	927	705
I alt	1.806	1.895	1.960	1.836

Antallet af arbejdsulykker med fravær, dvs. de anmeldepligtige, er faldet i samme periode fra 813 til 705, hvilket er 13 % under 2014 tallet.

Tabel 3: Udviklingen i arbejdsulykker med fravær

4.2 Arbejdsulykker i styrelser og myndigheder

I tabel 4 er ulykkerne opgjort på alle de styrelser og myndigheder, som har registreret ulykker i 2017. Tallene omfatter også ulykker for værnepligtige og frivillige.

Tabellen viser, at alle myndighederne på nær Hærhjemmeværnet har registreret flere ulykker uden fravær end ulykker med fravær. Forskellen mellem disse to registreringer er særligt udtalt i Beredskabsstyrelsen, som har registreret 6 gange så mange ulykker uden fravær som med fravær. Som nævnt ovenfor bør det tilstræbes også at få registreret alle arbejdsulykker uden fravær som en vigtig del af den samlede ulykkesforebyggelse.

⁵ Forsvarsministeriets arbejdsmiljødatabase. Tallene for 2017 er opgjort pr. 01-02-2018.

⁶ Der kan være mindre forskydninger i tallene for de enkelte år i tabellerne for arbejdsulykker som følge af efterregistreringer. Efterregistreringer er ikke medtaget i opgørelserne i dette eller tidligere regnskaber. Der er pr. den 14-05-2018 efterregistreret 28 ulykker med fravær og 73 ulykker uden fravær gældende for 2017.

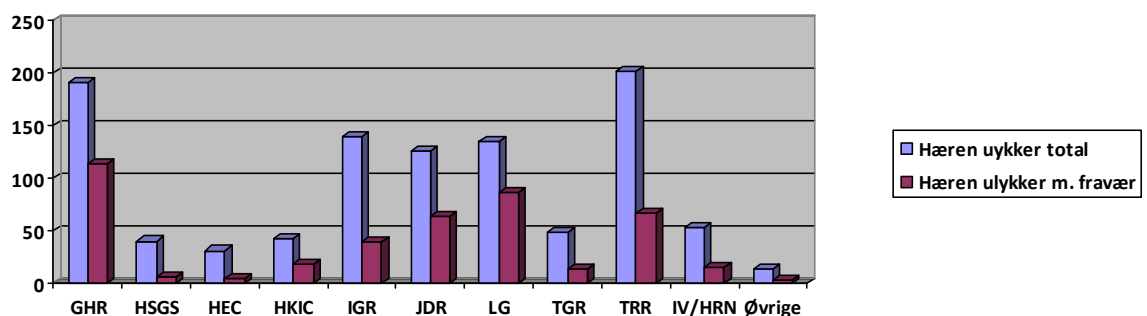
Tabel 4: Styrelser og myndigheder som har anmeldt arbejdsulykker i 2017

	Ulykker			Andel af koncernens ulykker		
	I alt	M fravær	U. fravær	I alt	M fravær	U. fravær
Forsvarsministeriet	2	1	1	0%	0%	0%
Værnsfælles Forsvarskommando	9	5	4	0%	1%	0%
Hæren	1.021	427	594	56%	61%	53%
Søværnet	143	63	80	8%	9%	7%
Flyvevåbnet	186	57	129	10%	8%	11%
Beredskabsstyrelsen	190	31	159	10%	4%	14%
Forsvarets Hovedværksteder	46	19	27	3%	3%	2%
Hærhjemmeværnet	73	39	34	4%	6%	3%
Marinehjemmeværnet	11	2	9	1%	0%	1%
Flyverhjemmeværnet	2	1	1	0%	0%	0%
Hjemmeværnsskolen	21	9	12	1%	1%	1%
Specialoperationsstyrker	32	9	23	2%	1%	1%
Forsvarsakademiet	24	7	17	1%	1%	2%
Arktisk Kommando Enheder	9	3	6	0%	0%	1%
FMN Materiel- og Indkøbsstyrelse	28	14	14	2%	2%	1%
FMN Personalestyrelse*	15	6	9	1%	1%	1%
FMN Ejendomsstyrelse	13	5	8	1%	1%	1%
Hjemmeværnet	1	0	1	0%	0%	0%
Forsvarets Sundhedstjeneste	5	2	3	0%	0%	0%
Forsvarets Efterretningstjeneste	2	2	0	0%	0%	0%
Udlandet	3	3	0	0%	0%	0%
I alt	1.836	705	1.131	100%	100%	100%

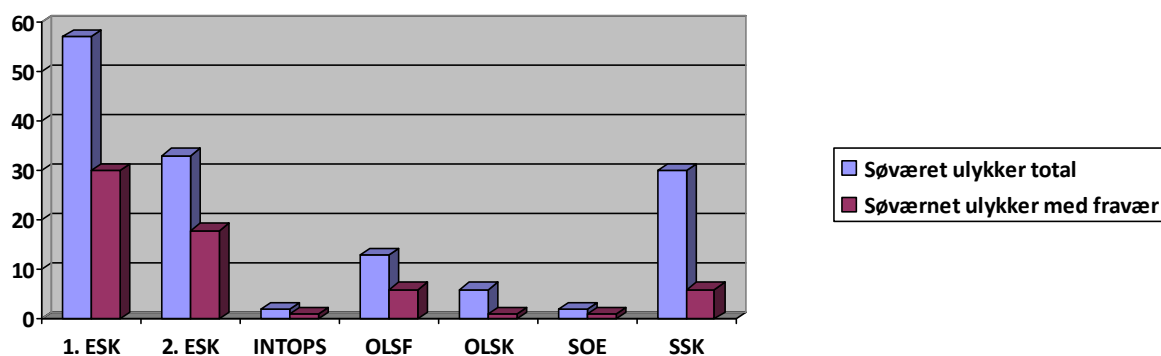
*FPS er inkl. 8 ulykker for ikke-FPS medarbejdere (EUD, CU mv.)

Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet udgør hhv. 56 %, 8 % og 10 % af de samlede arbejdsulykker i 2017. Tabel 5-7 viser på hvilke tjenestesteder, at ulykkerne er registreret i 2017.

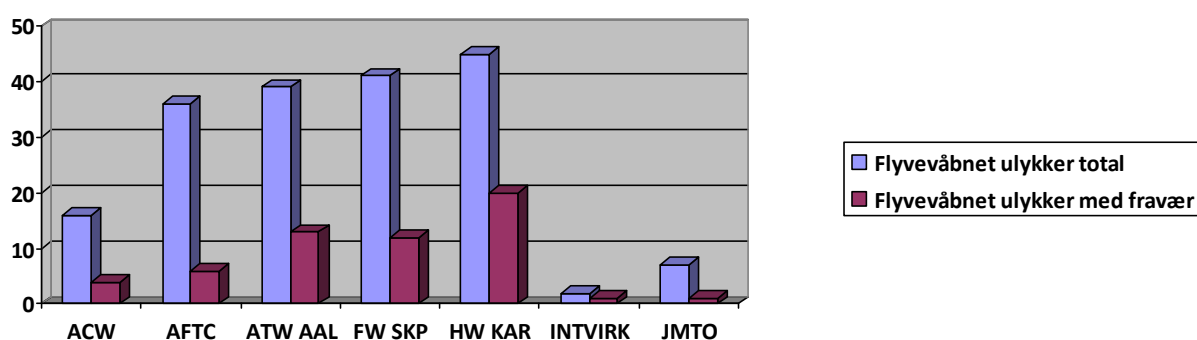
Tabel 5: Ulykker i Hæren fordelt på tjenestesteder i 2017

Tabel 6: Ulykker i Søværnet fordelt på tjenestesteder i 2017

Tabel 7: Ulykker i Flyvevåbnet fordelt på tjenestesteder i 2017

4.3 Ulykkesincidens

Tabel 8 viser koncernens ulykkesincidens – her opgjort som antal ulykker pr. 100 ansatte. Den samlede ulykkesincidens i koncernen 2017 var på **3,3** for arbejdsulykker med fravær⁷. Ulykkesincidens i koncernen ekskl. værnepligtige var **2,3** arbejdsulykker pr. 100 ansatte.

Tabel 8: Koncernens ulykkesincidens incl. og ekskl. værnepligtige i 2017

	Årsværk	Ulykker	Incidens
Antal årsværk - Koncernen (eks. Forsvarets Efterretningstjeneste)	20.180		
Antal årsværk - Værnepligtige	1.760		
Årsværk i alt	22.260		
Ulykker med fravær inkl. frivillige og værnepligtige		705	
Ulykker m. fravær pr. 100 ansat inkl. frivillige og værnepligtige			3,3
Antal ulykker med fravær ved værnepligtige og frivillige		233	
Antal ulykker m. fravær minus ulykker ved værnepligtige og frivillige		472	
Ulykker m. fravær pr. 100 ansatte ekskl. Værnepligtige			2,3

Tabel 9 viser udviklingen på ulykkesincidensen for Hæren, Søværnet, Flyvevåbnet, Beredskabsstyrelsen og Hjemmeværnet. I tabellen fratrækkes arbejdsulykkerne ved værnepligtige og frivillige.

⁷ Dette tal omfatter ulykker sket ved værnepligtige/værneret samt frivillige. Antallet af frivillige (antal årsværk) i HJV og BRS indgår ikke i beregningen. Ulykker hos HJV og BRS frivillige indgår mhp. at se, hvor ulykkerne sker. Der var fx registreret 42 ulykker på frivillige i HJV i 2017. Den reelle incidens er således lidt mindre end de 3,3.

Tabel 9: Ulykkesincidensen - fratrukket ulykkerne ved værnepligtige og frivillige 2017

	HRN	SVN	FLV	BRS	HJV
Årsværk 2017 ⁸	6.615	2.060	2.790	500	625
Ulykker m. fravær ekskl. ulykker ved værnepligtige og frivillige	261	59	54	11	10
Incidens ekskl. værnepligtige og frivillige	3,9	2,9	1,9	2,2	1,6

4.4 Hændelsessteder

Koncernens arbejdsulykker totalt, dvs. ulykker med og uden fravær, er steget i perioden 2014-2017 fra 1.802 ulykker til 1.836 ulykker. Ulykkerne er bl.a. steget i forbindelse med arbejde på køretøjer, arbejde under øvelse samt ved fysisk træning. Antallet af arbejdsulykker ved Internationale operationer/udlandet er faldet med 40 %, hvilket naturligvis skal ses i sammenhæng med det reducerede antal udsendte styrkebidrag.

Opgørelse over alle arbejdsulykker fra 2017 er registeret på i alt 71 hændelsessteder.

Tabel 10: Grupperede hændelsessteder for alle arbejdsulykker, dvs. med og uden fravær⁹

Hændelsessteder	Ulykker 2014	Ulykker 2015	Ulykker 2016	Ulykker 2017
Arbejde i etablisement	19	21	20	31
Arbejde i udlandet/Internationale operationer	148	103	115	89
Arbejde under operativ indsættelse i DK	22	17	18	17
Arbejde med hunde	9	11	15	11
Arbejde på depot	39	33	14	20
Arbejde på fly	32	30	39	34
Arbejde på helikopter	18	13	12	7
Arbejde på kontor	40	35	38	31
Arbejde på køretøjer	108	116	122	121
Arbejde på radarstation	2	3	3	6
Arbejde på skibe	132	116	113	113
Arbejde på skydebaner	47	60	63	53
Arbejde under dykning	6	4	10	5
Arbejde under øvelse	314	369	353	398
Fysisk træning	372	402	367	403
Færdselsuheld	25	51	42	22
Uddannelse	309	347	407	307
Øvrige værksted	31	40	45	41
Øvrige	129	124	164	127
I alt	1802	1895	1960	1836

Tabel 11 viser hændelsesstederne opgjort på myndighederne med flest ulykker. Tallene viser bl.a., at der er registeret flest ulykker i kategorierne øvrige, hvilket kan vanskeliggøre arbejdet med at analysere og iværksætte initiativer for ulykkesforebyggelsen.

⁸ Tallene omfatter ikke værnepligtige, personel af reserven, timelærere, vikarer, ansatte på særlige vilkår under det sociale kapitel og frivillige m.fl.

⁹ Kilde: Forsvarsministeriets arbejdsmiljødatabase. Tallene for 2017 er opgjort pr. 01-02-2017. Tallene er ikke korrigeret for løbende efter-registreringer i 2017. Tabellens 19 hændelsessteder er en gruppering af i alt 71 mulige hændelsessteder i arbejdsmiljødatabase.

Tabel 11: Myndigheder med flest ulykker (T:total og MF:Kun med fravær) på stederne med flest hændelser

	Hæren		Søværnet		Flyvevåb- net		Forsvarets Hovedværk.		Hærhjem- meværnet		Bered- skabssty- relsen		Andel af ulykker i alt i koncernen	
	T	MF	T	MF	T	MF	T	MF	T	MF	T	MF	T	MF
Ulykker T : Total og MF : ulykker kun med fravær														
Etablisementsservice	6	0	1	1	0	0	0	0	0	0	14	3	2	%
Operativ indsættelse	12	1	0	0	4	0	0	0	0	0	1	4	1	%
Udlandet – øvrige	12	8	0	4	1	0	0	0	3	0	0	0	1	%
Fly – indendørs / udendørs	11	0	0	0	0	9	0	1	0	0	0	0	1	%
Fly værkstedsarbejde	0	0	0	0	14	4	2	0	0	0	0	0	1	%
Bæltekøretøjer	29	22	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0	2	%
Hjulkøretøjer	24	11	1	0	7	3	0	0	0	0	5	1	2	%
Til søs	0	0	58	29	1	1	0	0	0	0	1	0	4	%
Skibe – øvrige	0	0	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	%
Skydebaner	43	15	1	1	2	0	0	0	4	0	0	0	3	%
Øvelse	29	16	3	1	2	1	0	0	6	3	53	3	5	%
Skydning	27	10	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	2	%
Transport	22	14	0	0	2	1	0	0	3	1	2	0	2	%
Øvelse øvrige	203	89	4	1	12	1	0	0	16	11	0	0	13	%
Forhindringsbane	35	16	0	0	5	3	0	0	1	0	4	0	3	%
Fysisk test	13	7	3	2	11	3	0	0	0	0	0	0	2	%
Idræt i garnison	105	51	2	0	10	4	0	0	0	0	17	2	8	%
Idræt i terræn	64	28	1	0	5	2	0	0	0	0	13	3	5	%
Motionsrum	9	2	2	0	4	2	0	0	0	0	10	0	2	%
Fysisk træning øvrige	33	11	6	4	12	4	0	0	1	0	0	0	3	%
Færdselsuheld -øvelsesterræn	11	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	%
Uddannelse i garnison	64	25	5	0	1	0	1	0	0	0	18	2	5	%
Uddannelse i terræn	116	42	1	0	8	1	0	0	6	2	2	0	8	%
Uddannelse øvrige	10	6	0	0	5	1	0	0	3	2	0	0	1	%
Øvrige værksted	6	2	4	0	6	5	20	12	9	0	1	0	2	%
Øvrige	55	17	5	5	11	1	5	1	13	8	16	2	7	%

Tabel 12 omfatter arbejdsulykkerne total, dvs. med og uden fravær, opgjort i forhold til selve typen af hændelser. Her er der registreret flest ulykker i forbindelse med 'fysisk overbelastning' og ved 'lodret bevægelse' dvs. typisk fald. Der er imidlertid også registreret mange ulykker i forbindelse med 'Anden kontakt/skademåde' samt ved 'Uoplyst skademåde'.

Tabel 12: Hændelser med flest forekommende ulykker **T**: Total og **MF**: Med fravær (min 3% af de samlede ulykker)

		I	HRN	SVN	FLV	FH	HHV	SOF	FAK	FMI	BRS	HVS	Andel
		ALT											
Akut overbelastning ved snublen/vrikken	T	53	28	7	4	0	3	1	0	2	5	1	3 %
	MF	34	18	4	2	0	3	1	0	1	2	1	
Akut overbelastning ved vridning/drejning	T	59	28	7	4	0	3	1	0	2	5	1	3 %
	MF	30	22	3	0	1	1	1	0	1	2	0	
Anden kontakt/skade-	T	129	85	12	12	2	3	2	5	4	3	0	7 %

måde	MF	58	44	4	1	0	3	1	3	1	0	0	
Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne er i bevægelse	T	83	48	7	10	0	2	2	0	4	1	1	5 %
	MF	39	26	2	5	0	1	0	0	2	0	0	
Andre typer fald, stød imod en stationær hvad?	T	94	48	11	6	5	9	1	1	2	2	5	5 %
	MF	41	20	7	0	2	7	0	0	0	2	0	
Fysisk overbelastning af kroppen	T	316	167	20	39	9	8	4	5	4	46	5	17 %
	MF	125	75	14	11	3	2	1	0	4	5	5	
Kollideret med genstand eller person (inkl. køretøjer)	T	47	25	2	2	0	4	1	1	1	9	0	3 %
	M	11	4	0	1	0	0	0	0	0	1	0	
Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	T	81	50	3	9	1	5	3	0	0	6	0	4 %
	MF	29	21	1	1	1	3	1	0	0	0	0	
Uoplyst skademåde	T	121	100	4	5	0	2	0	0	1	3	3	7 %
	MF	43	36	1	3	0	0	0	0	1	0	0	
Ved lodret bevægelse (fx faldt ned)	T	170	104	12	8	2	9	3	3	1	21	3	9 %
	MF	56	32	7	3	1	4	0	1	0	5	0	

4.5. Værnepligtige

Der blev i 2017 registreret 191 arbejdsulykker med fravær for værnepligtige/værneret.

Tabel 13: Værnepligtiges arbejdsulykker med fravær i 2017

	HRN	SVN	FLV	BRS	I alt
Kvinder	52	1	1	7	61
Mænd	114	3	2	11	130
I alt	166	4	3	18	191

Ulykkesincidensen for værnepligtige ulykker med fravær var 10,9 i 2017. Dvs. at der pr. 100 værnepligtige er registreret knapt 11 arbejdsulykker med fravær¹⁰. Ulykkesincidensen for ulykker total, dvs. ulykker med og uden fravær, var 29,1 i 2017¹¹.

Tabel 14 viser antallet af arbejdsulykker sammenlignet med antallet af værnepligtige i de tre værn og Beredskabsstyrelsen¹². Der er i tabellen ikke taget højde for de forskellige værnepligtsperioder, hvorfor tallene alene er af vejledende karakter.

Tabel 14: Antallet af arbejdsulykker med fravær opgjort i procent i forhold til antal værnepligtige i 2017

	HRN	SVN	FLV	BRS
Værnepligtige	3969	144	102	420
Arbejdsulykker m. fravær	166	4	3	18
Antal ulykker pr. værnepligtig	4,2 %	2,7 %	2,9 %	4,3 %

Tabel 15 viser de værnepligtiges arbejdsulykker i Hæren fordelt på tjenestested og hændelsessted.

¹⁰ Opgjort på baggrund af 1.760 årsværk i 2017.

¹¹ Begge tal indeholder mulig fejlmargen, idet en gennemgang af ulykkesregistreringerne viser en række fejlregistreringer.

¹² Opgjort i forhold til antallet der er mødt på pågældende tjenestested på mødedagen.

Tabel 15: Værnepligtiges arbejdsulykker med fravær opgjort på tjenestesteder i Hæren

Tjenestested	Hændelsessted	Arbejdsulykker i alt
Trænregimentet	Uddannelse i terræn, garnison	3
	Arbejde under øvelse – skydning	1
	Fysisk træning / idræt, øvrige	5
	Øvrige	1
	I alt	10
Ingeniørregimentet	Fysisk træning - Fysisk test, forhindringsbane	4
	Fysisk træning – idræt i terræn, garnison	3
	Uddannelse i terræn, garnison, øvrige	4
	Arbejde under øvelse, transport	6
	I alt	17
Livgarden	Uddannelse i garnison	1
	Fysisk træning – idræt i garnison, terræn	10
	Fysisk træning – forhindringsbane	1
	Arbejde under operativ indsættelse i DK	1
	Arbejde på skydebaner	1
	Arbejde under øvelse / transport, øvrige	20
	Øvrige	8
	I alt	42
Gardehusarregimentet	Uddannelse i terræn, garnison, øvrige	24
	Arbejde under øvelse, skydning	2
	Arbejde under øvelse, øvrige	28
	Fysisk træning – forhindringsbane	2
	Fysisk træning – idræt i garnison, terræn, øvrige	16
	Øvrige	1
	I alt	74
Jydske Dragonregiment	Arbejde på skydebaner	2
	Uddannelse i terræn	5
	Fysisk træning – idræt i garnison, terræn, fysisk test	8
	Fysisk træning – forhindringsbane	4
	Arbejde under øvelse	2
	Arbejde på skydebane	1
	Øvrige	1
		23

Der er i tabellen ikke taget højde for antallet af værnepligtige samt værnepligtslængden.

Ud af de 166 arbejdsulykker på Hærens område er ca. 1/3 (55 arbejdsulykker) registreret som overbelastningsskader, mens ca. 1/5 (36 arbejdsulykker) er registreret som fald eller stød. Ca. 1/3 af arbejdsulykkerne er registeret under 'anden tilskadekomst', mens de resterende ulykker fordeler sig på andre hændelser fx akut psykisk overbelastning (7 arbejdsulykker).

Hærens Efterretningscenter samt Telegrafregimentet har ikke registeret nogen ulykker med fravær i 2017 for så vidt angår værnepligtige.

5. FYSISK ARBEJDSMILJØ

Udviklingen på det fysiske arbejdsmiljøområde opgøres via udviklingen i de koncernfælles APV'er, som er gennemført i 2014 og 2017. I den fysiske APV spørges der alene til, om medarbejderne oplever problemer på det pågældende område – dvs. "Ja-Nej"-spørgsmål.

Spørgsmålene varierer på enkelte områder i forhold til medarbejdernes arbejdsfunktioner. Eksempelvis spørges der ikke til tunge løft for medarbejdere, der overvejende har kontorarbejde. Af samme årsag kan nedenstående opgørelser have forskellig relevans for de enkelte styrelser og myndigheder.

5.1 Svarprocent for den fysiske APV

Svarprocenten for den fysiske APV var 64 % i 2017 (11.307 besvarelser) mod 57 % i 2014 (10.850 besvarelser). En medvirkende årsag til stigningen er den forbedrede overensstemmelse mellem FIIN bruger-ID og stabsnumre i DeMars, som bl.a. betyder færre inaktive FIIN adresser.

Som følge af bl.a. inaktive FIIN/mailadresser er der sendt et større antal elektroniske spørgeskemaer til medarbejdere, som ikke har kunnet svare på skemaet. Det gælder bl.a. rådgighedspersonale og pensionister. Det omfatter også skemaer sendt til medarbejdere i fx internationale operationer, på kursus, tomme stillinger og langtidssyge. Det vurderes at omfatte ca. 500 medarbejdere. Omtrent det samme antal har desuden gennemført APV kortlægningen på anden vis fx via dialogmetode som følge af manglende FIIN opkobling.

Det vurderes, at der samlet set er sendt i størrelsesorden af 1000 spørgeskemaer til medarbejdere i særligt Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet, som ikke har kunne svare eller som har gennemført APV på anden vis. Koncernens reelle svarprocent vurderes derfor at ligge på omkring 70 %.

Nedenfor gennemgås centrale resultater fra APV'en vedrørende termisk indeklime samt muskel- og skeletbesvær, som sammen med arbejdsulykker udgør de tre fysiske prioriterede områder i arbejdsmiljøstrategien.

5.2 Muskel- og skeletbesvær

Udviklingen af området opgøres i forhold til fire spørgsmål i APV'en: Tungt arbejde, ensidigt belastende arbejde, arbejdsstillinger og andre ergonomiske forhold. På disse områder kan der konstateres en negativ udvikling på mellem 3 -8 %. Her var midtvejsmålsætningen et fald på 8 % i 2017, mens 2020-målet er et fald på 20 % i forhold til 2014-niveauet.

Besvarelserne viser, at 14,8 % oplever problemer med 'tungt arbejde'. I Jægerkorpset og Forsvarets Hovedværksteder er tallet hhv. 20 % og 19 %, mens andelen i Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet er hhv. 17 %, 17 % og 16 %. I alt kan der konstateres en negativ udvikling på 3 % i 2017.

Samlet set oplever 4 % problemer med 'ensidigt belastende arbejde'. Regnskabsstyrelsen ligger højest med 7 %. I Søværnet, Arktisk Kommando og Værnsfælles Forsvarskommando Operationsstab oplever 6 % ensidigt belastende arbejde. I alt kan der konstateres en negativ udvikling på 5 % i 2017.

Samlet set oplever 7 % problemer med 'arbejdsstillinger'. Her er det primært Flyvevåbnet (10 %) og Forsvarets Hovedværksteder (16 %), som skiller sig negativt ud i forhold til koncern gennemsnittet. I Regnskabsstyrelsen oplever kun 1 % problemer med arbejdsstillinger

på trods af, at 7 % oplever problemer med ensidigt belastende arbejde. I alt kan der konstateres en negativ udvikling på 8 % i 2017 i forhold til 2014.

For 'andre ergonomiske forhold' er gennemsnittet knapt 3 %. Alle styrelser ligger mellem 2 % og 6 %. Dog svarer 15 % af respondenterne i Forsvarets Auditørkorps, at de har problemer på området. I alt kan der konstateres en negativ udvikling på 4 % i 2017.

Gældende for udviklingen i alle resultaterne er, at tallene kan variere meget i de enkelte styrelser og myndigheder, hvorfor det er nødvendigt at nedbryde tallene på enhedsniveau.

5.3 Termisk indeklima

På koncernniveau er der sket en forbedring på 5 % i besvarelserne om oplevede problemer med termisk indeklima. I 2017 svarede 29 %, at de oplevede problemer med det termiske indeklima, mod 31 % i 2014. Midtvejsmålsætningen var et fald på 7 % i 2017, mens 2020-målet er et fald på 15 %. Målsætningen for 2017 er ikke nået, men det går den rigtige vej.

Seks myndigheders besvarelser ligger over koncerngennemsnittet for oplevede problemer med det termiske indeklima. Det gælder Værnsfælles Forsvarskommando Operationsstab (51 %), Personalestyrelsen (42 %), Arktisk Kommando (40 %), Materiel- og Indkøbsstyrelsen (38 %), Forsvarets Hovedværksteder (37 %) samt Værnsfælles Forsvarskommando Udviklings- og Koordinationsstabe (33 %).

I forhold til området indeklima generelt har Ejendomsstyrelsen oprettet en funktion, hvor enhederne registrerer bygningsrelaterede arbejdsmiljøsager i arbejdsmiljødatabase, hvilket giver et samlet overblik og prioriteringsværktøj i forhold til de indmeldte arbejdsmiljøproblemer.

6. PSYKISK ARBEJDSMILJØ

Udviklingen i det psykiske arbejdsmiljø opgøres via udviklingen i de koncernfælles psykiske APVer, som er gennemført i 2014 og 2017. Spørgsmålene i den psykiske APV er ens for alle i koncernen, hvorfor udviklingen kan måles på tværs af styrelserne.

Svarprocenten for psykisk APV 2017 var 64 % mod 55 % i 2014. Som det er tilfældet med den fysiske APV, er den reelle svarprocent højere for særligt de operative myndigheder.

Der kan i APV besvarelserne for 2017 konstateres en positiv udvikling på 18 ud af 20 faktorer. Scoren for sexchikane og vold er uændret sammenlignet med 2014. Scorerne for sexchikane og vold er de højeste blandt de 20 faktorer og dermed positive resultater.

Tabel 16 viser udviklingen i forhold til faktorer, som vedrører oplevelsen af hhv. 'negative' og 'positive' faktorer i det psykiske arbejdsmiljø. Spørgsmålene besvares på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er bedst.

Tabel 16: Udviklingen på de koncernfælles psykisk APV resultater

	APV 2014	APV 2017	Ændring i procent
Negative faktorer			
Arbejdspres	2,94	2,97	1 %
Rolleklarhed	3,48	3,64	5 %
Forudsigelighed	3,07	3,23	5 %
Socialt fællesskab og samarbejde	4,11	4,20	2 %
Krænkende adfærd (sexchikane)	4,95	4,95	0 %
Krænkende adfærd (fysisk vold)	4,98	4,98	0 %
Krænkende adfærd (mobning)	4,58	4,65	2 %
Trivsel (stress)	3,50	3,60	3 %
Samlet ændring	31,6	32,2	2 %
Positive faktorer			
Indflydelse	3,45	3,55	3 %
Udviklingsmuligheder	3,76	3,87	3 %
Mening i arbejdet	3,85	3,94	2 %
Anerkendelse	2,96	3,08	4 %
Social støtte	3,51	3,65	4 %
Social kapital (tillid)	3,58	3,73	4 %
Social kapital (skjule informationer)	3,64	3,89	7 %
Social kapital (retfærdighed)	3,40	3,53	4 %
Trivsel (vitalitet)	3,65	3,74	3 %
Trivsel (arbejdsmotivation)	3,63	3,73	3 %
Trivsel (tilfredshed)	3,98	4,09	3 %
Trivsel (prioritering)	3,46	3,62	5 %
Samlet ændring	42,9	44,4	4 %

For det psykiske arbejdsmiljø er der sket en forbedring på 2 % for oplevelsen af negative faktorer. Midtvejsmålet var 8 %, mens 2020 målet er 20 % i forhold til 2014 niveauet.

Oplevelsen af positive faktorer, er forbedret med 4 %. Her var midtvejsmålet 7 % for 2017, mens 2020 målet er 15 % i forhold til 2014 niveauet.

Der er i flere styrelser og myndigheder en betydelig spredning set i forhold til koncern gennemsnittet. Ejendomsstyrelsens score ligger under gennemsnittet på 18 af faktorerne efterfulgt af Hæren med 14 faktorer. Flyvevåbnet ligger under gennemsnittet på 7 af faktorerne. I den positive ende ligger Forsvarets Auditørkorps, som ligger over gennemsnittet på alle 20 faktorer. Personalestyrelsen ligger på eller over gennemsnittet på 18 af faktorerne efterfulgt af Søværnet samt Materiel- og Indkøbsstyrelsen med hver 17 faktorer.

Koncernens laveste gennemsnitlige score er 2,97 på 'arbejdspres', hvor der også er den mindste procentmæssige udvikling fra 2014 til 2017 (hvis der ses bort fra sexchikane og vold). Frømandskorpset og Jægerkorpset scorer lavest på arbejdspres med hhv. 2,41 og 2,47. Kun seks myndigheder ligger over gennemsnittet: Forsvarets Auditørkorps med 3,6, Forsvarets Hovedværksteder med 3,3, Søværnet med 3,13, Forsvarsakademiet med 3,12, Flyvevåbnet med 3,08 samt Regnskabsstyrelsen med 3,05.

Koncernens højeste gennemsnitlige score er på de tre faktorer vedr. krænkende adfærd (sexchikane, fysisk vold og mobning). Her ligger alle højt og flere med scoren 5. Forsvarsakademiet scorer lavest på sexchikane med 4,84 (gennemsnittet er 4,95). Flyvevåbnet og Regnskabsstyrelsen scorer lavest på mobning med 4,55 (gennemsnittet er 4,65).

Næstefter krænkende adfærd er den højeste gennemsnitlige score på 'trivsel/tilfredshed' med 4,09. Her er den højeste score målt hos Jægerkorpset og Forsvarets Auditørkorps. Den laveste score er hos Ejendomsstyrelsen med scoren 3,94.

For så vidt angår de tre faktorer vedrørende krænkende adfærd gælder det, at der på Forsvarsministeriets område er handlepligt ved alle konstateringer af problemer.

Ligesom for det fysiske arbejdsmiljø gælder det for resultaterne vedrørende det psykiske arbejdsmiljø, at tallene kan variere meget i de enkelte styrelser og myndigheder, hvorfor det er nødvendigt at nedbryde tallene på enhedsniveau.

7. MEDARBEJDERTILFREDSHEDSMÅLING

Medarbejdertilfredshedsmålingen (MTM) er delvist en videreførelse af HR-målingen, som senest blev gennemført i 2015 for daværende Forsvarskommandoens myndighedsområde. Endvidere er MTM en udmøntning af den del af samarbejdsaftalen, som omhandler gennemførelse af medarbejdertilfredsundersøgelse i de statslige virksomheder. De 20 spørgsmål, som udgør MTM, er overført uændret fra HR-målingerne med henblik på at kunne følge udviklingen på de centrale emner. Koncernens svarprocent for MTM er 55 %. Svarprocenten i HR-målingen 2015 var 38 %.

Svarfordelingen for de 9.195 besvarede spørgeskemaer fremgår af tabel 17, hvor besvarelsenerne er sammenlignet med HR-måling 2015.

Tabel 17: Koncernresultat af HR-måling 2015 og MTM 2017

Spørgsmål - Vurderet på en skala fra 1-5, hvor 5 er bedst.	HR-må- ling 2015	MTM 2017	Ændring i %
1. Hvor tilfreds er du med dit job som helhed - alt taget i betragtning?	3,66	4,03	10 %
2. I hvor høj grad føler du dig motiveret i dit arbejde?	3,35	3,68	10 %
3. Ønsker du at blive inden for Forsvarsministeriets område de næste to år?	3,68	3,95	7 %
4. Søger du aktuelt andre jobs uden for Forsvarsministeriets område?	3,71	4,2	13 %
5. Hvor tilfreds eller utilfreds er du alt i alt med dine arbejdsopgaver?	3,78	3,94	4 %
6. I hvor høj grad forstår du formålet med de opgaver, du løser?	4,05	4,23	4 %
7. Hvor tilfreds eller utilfreds er du alt i alt med din faglige udvikling?	3,41	3,6	6 %
8. I hvor høj grad giver den uddannelse og kompetenceudvikling, du har modtaget som en del af dit arbejde, dig gode muligheder i din videre karriere?	3,14	3,24	3 %
9. I hvor høj grad kan man sige, at du har gode fremtidsmuligheder i dit job og inden for Forsvarsministeriets område?	3,22	3,39	5 %
10. I hvor høj grad mener du, at din samlede løn inkl. pension er tilfredsstillende i forhold til dine kvalifikationer og præstationer?	2,47	2,47	0 %
11. I hvor høj grad er processen for lønforhandling retfærdig på din arbejdsplads?	2,05	2,39	17 %
12. I hvor høj grad har du og dine kollegaer de rette kompetencer til at løse opgaverne i jeres enhed?	3,76	3,86	3 %
13. Hvor tilfreds eller utilfreds er du alt i alt med den information om din myndighed, som du har til rådighed?	3,27	3,56	9 %
14. I hvor høj grad synes du, at den interne kommunikation er til at forstå?	3,21	3,43	7 %
15. I hvor høj grad er det din oplevelse, at myndighederne under Forsvarsministeriet har et godt omdømme blandt befolkningen?	3,10	3,15	2 %
16. Hvor tilfreds eller utilfreds er du alt i alt med arbejdsmængden i dit job?	3,32	3,49	5 %
17. Hvor ofte oplever du, at dit arbejde tager så meget tid og/eller energi, at det går ud over privatlivet?	3,07*	2,82*	8 %
18. Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den måde din arbejdsplads håndterer konflikter på?	3,04	3,25	7 %
19. Hvor tilfreds eller utilfreds er du alt i alt med den overordnede ledelse i din myndighed?	3,14	3,45	10 %
20. I hvor høj grad synes du, der er samspil mellem det, din nærmeste leder og den overordnede ledelse i din myndighed gør?	3,10	3,32	7 %

*For spørgsmål 17 er scoren vendt om. Her er det bedst at ligge lavt.

7.1 Koncernniveau

Der er på koncernniveau en positiv udvikling i besvarelserne målt i forhold HR-målingen på 19 ud af de 20 spørgsmål. De højeste scorer er på spørgsmål 6 vedr. forståelsen af formålet med opgaverne (4,23), spørgsmål 4 om man aktuelt søger jobs uden for Forsvarsministeriets område (4,2) samt spørgsmål 1 om den samlede tilfredshed med jobbet (4,04).

Det skal bemærkes, at der har været en 13 % stigning på spørgsmålet om søgning af jobs uden for Forsvarsministeriet. Det vil sige, at sammenlignet med HR-målingen er der 13 % færre, der svarer, at de søger eksterne jobs.

De laveste scorer er spørgsmål 10 om lønnen er tilfredsstillende i forhold til kvalifikationer og præstationer (2,47), og spørgsmål 11 om lønprocessen er retfærdig (2,39). Dog har spørgsmål 11 den største procentmæssige stigning (17 %) fra 2015 – 2017. Scoren i spg. 10, om hvorvidt den samlede løn er tilfredsstillende, er den eneste score, som er uændret sammenlignet med 2015.

7.2 Styrelsesniveau

Besvarelserne opgjort på styrelser viser, at spredningen i styrelser og myndigheder generelt følger koncernniveauet.

Sammenlignet med koncern gennemsnittet ligger Ejendomsstyrelsen lavere på 18 ud af de 20 spørgsmål. Herefter følger Hæren med 16 ud af de 20 spørgsmål. Til sammenligning scorer Flyvevåbnet og Søværnet kun lavere på 8 hhv. 5 ud af de 20 spørgsmål.

De højest scorende styrelser sammenlignet med koncern gennemsnittet er Hjemmeværnet og Personalestyrelsen.

7.3 Personalegrupper

Besvarelserne opgjort på personalegrupper viser bl.a., at C400 og M400 svarer mest positivt, mens M1xx generelt svarer mest negativt. C400 ligger over koncern gennemsnittet på alle 20 spørgsmål. M4xx ligger over på 19 spørgsmål. Kun på spg. 11 om retfærdig lønforhandling ligger gruppen under.

Den største forskel i scoren er på spg. 11 om retfærdig lønforhandling. Her der 1,12 til forskel i mellem C100 og M4xx score.

M1XX ligger under koncern gennemsnittet på 17 ud af de 20 spørgsmål. Denne gruppe ligger kun over gennemsnittet på spørgsmål 16 om arbejds mængde, spørgsmål 17 om arbejdet går ud over privatlivet samt spørgsmål 4 om søgning af jobs uden for Forsvarsministeriets område – dvs. at færre søger job eksternt.

Der er også stor spredning i de højeste og laveste resultater på spg. 8 om karrieremuligheder, spg. 13 om tilfredshed med information, spg. 18 om arbejdspladsens evne til at løse konflikter samt spg. 20 om samspillet mellem nærmeste leder og den overordnede ledelse i myndigheden. Her gælder det også, at C400 og M4xx besvarelserne er mest positive, mens C100 og M1xx besvarelserne er mest negative. På spg. 18, om arbejdspladsens måde at håndtere konflikter på, er det dog C200 niveauet, som svarer mest negativt.

7.4 Alder

Besvarelserne opgjort på alder viser, at for spørgsmålene 1-7, som bl.a. vedrører tilfredshed med jobbet, ligger de højeste scorer i den ældste aldersgruppe 61- år. Samme aldersgruppe svarer derimod lavt i spørgsmålene 8-11 om kompetenceudvikling, fremtidsmuligheder og løn. Her er den yngste gruppe - de 18-25 årige - mest positive. Samme aldersgruppe er også mest positiv

vedrørende spg. 14 om kommunikation, spg. 15 om Forsvarets omdømme, spg. 18 om konflikt-håndtering, spg. om 19 tilfredshed med ledelsen samt spg. 20 om samspillet mellem nærmeste ledelse og ledelsen i myndigheden.

7.5 Køn

Besvarelserne opgjort på køn viser, at mændenes score er lavere end kvindernes på 15 ud af de 20 spørgsmål. På 12 ud af de 20 spørgsmål er forskellen i scoren dog mindre end 2 %.

Der er kun tre spørgsmål, hvor forskellen er over 4 %. På spg. 10 om løn er scoren for kvinder 2,57, mens den er 2,45 for mænd. Dvs. at 4,7 % flere kvinder end mænd svarer, at de er tilfredse med lønnen set i forhold kvalifikationer og præstationer. På spg. 17 om arbejdet går ud over privatlivet, svarer kvinderne også mest positivt. Her er forskellen 5,6 %. Endelig er forskellen 6 % på spg. 18 om tilfredsheden med arbejdspladsens evne til at løse konflikter. Her svarer mændene mest positivt.

7.6 Koncernfælles initiativer vedrørende medarbejdertilfredshed og HR

De samlede MTM besvarelser viser, at der har været fremgang på 19 ud af 20 spørgsmål. Den meget lave svarprocent på 38 % i 2015 betyder dog, at resultatet i 2015 må tages med et vist forbehold. Hvis det imidlertid antages, at der er en positiv udvikling i medarbejdertilfredsheden fra målingen i 2015 til 2017, kan det bl.a. hænge sammen med de koncernfælles initiativer, der blev iværksat som udløber af bl.a. HR-målingen i 2015.

For så vidt angår spg. 1, 2 og 4, som omhandler jobtilfredshed, har der eksempelvis været en høj procentvis stigning på hhv. 10 %, 10 % og 13 % siden 2015. Disse områder vurderes emnemæssigt at kunne kædes til flere af HR-initiativerne herunder advancement muligheder for M321, bevarelse af tjenestemandsansættelse for stampersonel samt anvendelse af lokale tjenesteplaner mv.

8. PÅBUD FRA ARBEJDSTILSYNET

Forsvarsministeriets koncern har i 2017 modtaget 32 påbud (reaktioner) fra Arbejdstilsynet. Antal påbud kan dog ikke sammenlignes 1:1 årene imellem, idet bl.a. antal af tilsyn og Arbejdstilsynets valg af tjenestesteder og kampagner har betydning.

Tabel 18: Reaktionen fordelt på arbejdsmiljøproblemer og år¹³

Arbejdsmiljøproblem	2014	2015	2016	2017
Støj	4	0	3	1
Vibrationer	0	0	0	0
Ikke-ioniserende stråling	0	0	0	0
Varme og kulde	0	1	0	1
Muskel- og skeletbesvær	15	3	14	6
Psykisk arbejdsmiljø	3	6	4	0
Kemi, støv og biologi	16	5	1	2
Indeklima	14	9	4	6
Ulykkesrisici	16	5	7	11
Unge arbejde	1	0	0	0
Egenindsats	3	0	5	0
Hudbelastninger	0	0	0	0
Bygherrer mv.	1	0	0	3
Andre emner	1	29	0	2
I alt	74	29	38	32

Antallet af påbud på ulykkesområdet er faldet fra 16 til 11 i perioden 2014-2017. I samme periode er antallet af ulykker med fravær faldet med 13 %.

Antallet af påbud på psykisk arbejdsmiljø er faldet fra 3 til 0 påbud. APV-målingen i 2017 viser en positiv udvikling på mellem 2 % og 4 % målt i tilfredsheden med det psykiske arbejdsmiljø sammenlignet med 2014.

Antallet af påbud på indeklimaområdet er faldet fra 14 til 6 påbud. I APV'en for 2017 er der et fald på 5 %, som oplever problemer med området sammenlignet med APV'en i 2014.

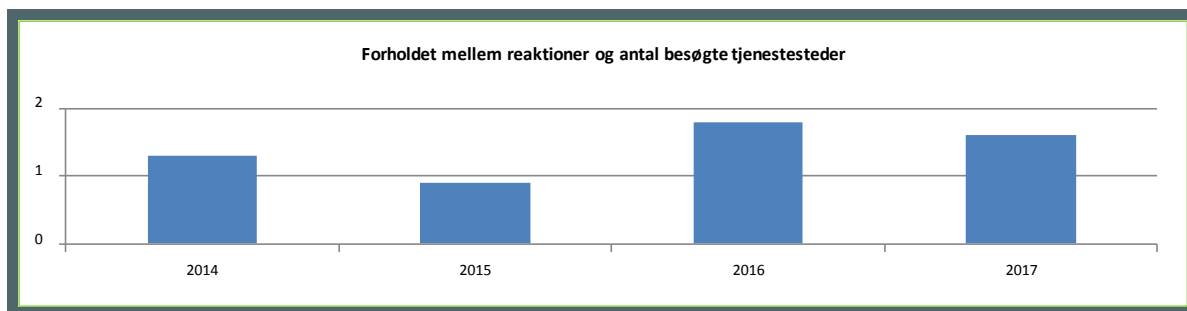
Antallet af påbud på området muskel- og skeletbesvær er faldet fra 15 til 6 påbud. I APV'en fra 2017 er der imidlertid en stigning på mellem 2 % og 8 %, som oplever problemer med området sammenlignet med 2014.

Gældende for alle fire områder er, at der på baggrund af udviklingen i antallet af påbud ikke kan sluttes noget generelt om niveauet i arbejdsmiljøet.

Arbejdstilsynet har i alt besøgt 20 tjenestesteder i 2017 jævnfør tabel 19, hvilket svarer til, at der i gennemsnit er givet 1,6 reaktion pr. besøgt tjenestested.

¹³ Kilde: Arbejdstilsynet. Omfatter myndigheder omfattet af branchekoden 842200-Forsvar.

Tabel 19: Udvikling i antal reaktioner sammenholdt med antallet af tjenestesteder

På HR-portalen under Arbejdsmiljø ligger alle påbud fra Arbejdstilsynet. Her kan man bl.a. følge med i om påbuddet er løst, samt hvilken smiley der er givet til det pågældende tjenestested.

9. SYGEFRAVÆR

Der var i Forsvarsministeriets koncern 202.500 sygefraværsdage i 2017. Det gennemsnitlige antal sygefraværsdage pr. medarbejder var 10,2 dage i 2017. Der er tale om et lille fald fra 10,4 dage i 2016. Arbejde i weekenderne er medtaget, set i lyset af særligt Forsvarets, Beredskabsstyrelsens og Hjemmeværnets vagter og øvelser mv.

Jævnfør tabel 20 fremgår det, at sygefraværet er faldet i hovedparten af styrelserne herunder i Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet. Af tabellen fremgår det, at sygefraværet er højest i Forsvarets Hovedværksteder (15,4 dage) efterfulgt af Ejendomsstyrelsen (14,9 dage) og Personalestyrelsen (14,5 dage).

Tabel 20: Sygefravær fordelt på arbejdsdage samt arbejdsdage inkl. fridage:¹⁴

Kalenderår	2016	2016	2017	2017
Sygefravær	Arb.dage	Arb.+fri	Arb.dage	Arb.+fri
Værnsfælles Kommando	5,3	6,6	4,8	6,0
Hæren	8,3	10,2	8,2	10,0
Søværnet	7,2	9,2	7,0	9,1
Flyvevåbnet	9,9	12,2	9,5	11,7
SOKOM	6,0	7,5	5,9	7,6
Forsvarsakademiet	6,3	8,0	4,4	5,3
Forsvarets Sundhedstjeneste	6,6	8,9	7,9	10,0
Forsvarets Værksteder	12,1	15,2	12,4	15,4
Personalestyrelsen	10,0	12,3	11,5	14,5
Veterancentret	9,6	12,1	4,9	6,0
FPS, FUNK VIRK*	5,0	6,4	4,9	6,4
FPS, CENT STYR**	3,0	3,9	3,4	4,4
Materiel- og Indkøbsstyrelsen	10,0	12,7	9,4	12,1
Ejendomsstyrelsen	11,8	15,0	11,6	14,9
Regnskabsstyrelsen	10,5	13,0	9,9	12,1
Hjemmeværnet	8,1	10,1	8,8	11,1
Beredskabsstyrelsen			2,3	2,9
Samlet resultat	8,4	10,4	8,2	10,2

* FPS Funktionel virksomhed er CU-stillinger, rådighedsløn, EUD-elever mv.

**FPS Central styrede elementer er DANATO, FORAT, DANMIS, CMS, VPL råd, FAUK, HMD ADST og HMD JKN.

Faldet i det totale sygefravær i 2017 er sket på trods af en stigning i langtidssygefraværet, jævnfør tabel 21.

Tabel 21: Sygefravær opgjort på sygefraværsårsværk (SÅV)¹⁵

	2016	2016	2017	2017
Sygdom lang/kort	Antal dage (Arb.dage)	Antal dage (Arb.+fri)	Antal dage (Arb.dage)	Antal dage (Arb.+fri)
Resultat	8,4	10,4	8,2	10,2
Korttidssygefravær	7,98	9,14	7,92	9,13
Langtidssygefravær	63,82	90,63	65,24	92,50

¹⁴ BI-rapport. Sygefravær pr. sygefraværsårsværk (SÅV). Antal dage. Trukket 1. marts 2018. Tallene omfatter ikke Veteranpuljen.

¹⁵ BI-rapport. Trukket 16. april 2018. Medarbejdere uden sygedage er medregnet i det samlede resultat. Derimod omfatter både det gns. antal langtids- og korttidssygedage kun de medarbejdere, der har været hhv. langtidssyge og korttidssyge. Det vil eks. sige, at dem der i 2017 var langtidssyge gennemsnitligt var sygemeldte i 92,5 dage.

Tabellen viser det gennemsnitlige antal sygefraværsdage, som både omfatter kort- og langtidssyge.

Som det fremgår af tabel 22 har kvinderne i Forsvarsministeriets koncern generelt et højere sygefravær end mændene. Kvinderne er imidlertid mere tilfredse med arbejdspladsen, jævnfør MTM 2017, hvor kvinderne scorer højere end mændene på 15 ud af de 20 spørgsmål.

Tabel 22: Sygefravær samlet (arbejdsdage og fridage) fordelt på køn¹⁶

Styrelse/myndighed	2016	2016	2017	2017
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Værnsfælles Kommando	10,0	13,7	9,7	12,7
Personalestyrelsen	5,2	17,9	7,6	19,9
Veterancentret	5,3	15,5	3,0	7,6
Materiel- og Indkøbsstyrelsen	11,4	16,4	11,1	14,8
Ejendomsstyrelsen	11,5	20,4	10,6	21,3
Regnskabsstyrelsen	4,8	16	5,7	14,3
Hjemmeværnet	9,5	11,9	9,4	16,6
Beredskabsstyrelsen			2,1	4,6

Tabel 23 viser sygefraværet opgjort på funktionsniveauerne. Her fremgår det, at sygefraværet bl.a. er faldet for C1 og C2, som har det største gennemsnitlige sygefravær med hhv. 15,8 og 16,7 dage. Sygefraværet for M1xx var på 12,6 dage i 2017. M1xx er den gruppe, som har det største samlede antal sygefraværsdage i 2017 (81.053 dage), dvs. godt 40 % af det samlede sygefravær.

M1xx er samtidig den gruppe, som svarer mest negativt i MTM målingerne for 2017, idet M1xx kun svarer mere positivt end koncerngennemsnittet på 3 ud af 20 spørgsmål. For både C1 og C2 gælder det, at disse to grupper svarer mere positivt end koncerngennemsnittet på 10 ud af 20 spørgsmål.

Tabel 23: Sygefravær fordelt på funktionsniveauer

Kalenderår	2016	2016	2016	2016	2016	2017	2017	2017	2017	2017
Funktionsniveau	SÅV	Sygefravær pr SÅV (Arb.dag)	Sygefravær pr SÅV (Arb.+fri)	Antal sygedage på arb.dage	Antal sygedage (samlet)	SÅV	Sygefravær pr SÅV (Arb.dag)	Sygefravær pr SÅV (Arb.+fri)	Antal sygedage på arb.dage	Antal sygedage (samlet)
C1	2.094	12,6	16,4	26.362	34.233	2.083	12,5	15,8	26.015	32.903
C2	1.009	13,5	17,1	13.608	17.243	944	13,1	16,7	12.372	15.784
C3	1.845	7,9	9,6	14.566	17.719	1.842	7,6	9,4	13.943	17.038
C4	68	1,9	2,1	134	145	70	5,5	6,9	384	479
M1	6.658	10	12,5	66.741	83.146	6.765	10	12,6	67.397	84.876
M111	19	1,1	1,2	20	23	23	1,5	1,7	35	39
M112	6.200	10,3	12,8	63.612	79.339	6.263	10,3	12,9	64.274	81.053
M113	440	7,1	8,6	3.109	3.784	479	6,5	7,9	3.087	3.783
M2	4.335	6,6	8,1	28.599	35.183	4.398	6,1	7,5	26.805	33.028
M211	86	2,6	2,8	222	242	120	3,8	4,1	456	497
M212	1.297	5,4	6,6	7.038	8.577	1.326	5,3	6,5	6.983	8.647
M221	1.357	8,2	10,2	11.111	13.856	1.362	7,4	9,1	10.061	12.432
M231	1.358	6,7	8,2	9.135	11.176	1.361	6	7,3	8.102	9.954
M232	237	4,6	5,6	1.093	1.332	228	5,3	6,6	1.203	1.498
M3	3.165	4,2	5,0	13.119	15.878	3.131	4,4	5,4	13.621	16.747
M310	17	1,5	1,5	26	26	34	2,3	2,5	77	85

¹⁶ BI-rapport. Både korttids- og langtidsfravær. Sygefravær på SÅV (antal dage (arb+fri)).

Kalenderår	2016	2016	2016	2016	2016	2017	2017	2017	2017	2017
Funktionsniveau	SÅV	Sygefravær pr SÅV (Arb.dag)	Sygefravær pr SÅV (Arb.+fri)	Antal sygedage på arb.dage	Antal sygedage (samlet)	SÅV	Sygefravær pr SÅV (Arb.dag)	Sygefravær pr SÅV (Arb.+fri)	Antal sygedage på arb.dage	Antal sygedage (samlet)
M311	99	3,5	3,9	345	382	120	2,6	2,9	315	354
M312	748	3,8	4,6	2.827	3.408	655	4,8	6,1	3.169	3.983
M321	1.252	4,8	5,8	6.041	7.28	1.243	4,9	6	6.089	7.459
M322	327	4,8	5,9	1.576	1.947	343	4,9	6	1.677	2.076
M331	700	3,1	3,8	2.169	2.655	713	3,1	3,8	2.238	2.724
M332	23	6	7,7	134	175	24	2,4	2,8	56	66
M4	370	1,6	2	580	723	368	1,3	1,6	479	582
M401	258	1,3	1,5	328	396	255	1,4	1,7	360	441
M402	93	2,6	3,4	242	315	93	1,3	1,5	119	141
M403	2					2				
M404	13	0,2	0,2	2	2	13				
M405	3	2,7	3,3	8	10	2				
M406	1					2				
U1	49	13,2	16,4	643	797	41	8,4	10,5	344	428
U112	49	13,2	16,4	643	797	41	8,4	10,5	344	428
U2	7	4,6	5,7	32	40	58	4,9	5,8	282	336
U212	5	0,8	0,8	4	4	20	3,8	3,8	73	73
U221	2	14	18	28	36	21	3,7	4,3	77	89
U231						51	2,6	3,4	132	174
U232						3				
U3	117	6,6	8,1	770	947	145	5,7	6,9	820	997
U311						7	3	2,4	14	17
U312	100	6,6	8,2	662	821	97	6,5	8,1	629	789
U321	17	6,4	7,4	108	126	30	4,7	4,9	138	146
U322						13	0,2	0,4	3	5
U331						23	1,1	1,2	25	27
U332						11	1,1	1,3	12	14
U4	3	1	1	3	3	9	0,3	0,3	3	3
U401						6	0,5	0,5	3	3
U402	1					1				
U403	1					1				
U404	1	3	3	3	3	1				

10. OMKOSTNINGER TIL FRAVÆR SOM FØLGE AF ARBEJDSMILJØET

Forskningen fra bl.a. det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) peger på, at mindst 1/3 af sygefraværet kan relateres til forhold i arbejdsmiljøet.

10.1. Sygefravær opgjort i forhold til lønomkostninger

I tabel 24 er Forsvarsministeriets samlede sygefravær 2017 opgjort i forhold til omkostningerne til løn. Omkostningerne er opgjort ud fra antal sygedage på arbejdsdage. Af tabellen fremgår det, at omkostninger i 2017 løb op i ca. 290 mio. kr. Heraf vurderes således knapt de 100 mio. kr. at kunne relateres til arbejdsmiljøet, såfremt det antages, at NFA's beregningsmodel gælder for Forsvarsministeriets område. Afledte omkostninger, fx erstatninger, tabt arbejdsfortjeneste mv. er ikke medregnet.

Tabel 24: Udgifter opgjort på løn ved sygefravær fordelt på funktionsniveauer (afrundet til nærmeste tusind)

Kalenderår	2017	2017	2017	2017	2017
Funktionsniveau	SÅV	Antal sygedage på arbejdsdage	Antal sygedage (samlet)	Pris kr. pr dag	Omkostninger ved sygefravær (tabt arbejde)
C100	2.083	26.015	32.903	1.546	40.231.000
C200	944	12.372	15.784	1.746	21.605.000
C300	1.842	13.943	17.038	2.380	33.190.000
C400	70	384	479	3.728	1.433.000
M111	23	35	39	712	25.000
M112	6.263	64.274	81.053	1.552	99.749.000
M113	479	3.087	3.783	1.736	5.359.000
M211	120	456	497	1.238	564.000
M212	1.326	6.983	8.647	1.538	10.740.000
M221	1.362	10.061	12.432	1.815	18.265.000
M231	1.361	8.102	9.954	2.040	16.528.000
M232	228	1.203	1.498	2.251	2.707.000
M310	34	77	85	1.316	101.000
M311	120	315	354	1.308	412.000
M312	655	3.169	3.983	2.030	6.432.000
M321	1.243	6.089	7.459	2.508	15.269.000
M322	343	1.677	2.076	2.740	4.595.500
M331	713	2.238	2.724	3.066	6.863.000
M332	24	56	66	3.338	187.000
M401	255	360	441	3.487	1.256.000
M402	93	119	141	4.116	490.000
M403	2			4.609	0
M404	13			5.300	0
M405	2			6.305	0
M406	2			7.830	0
U112	41	344	428	2.012	693.000
U212	20	73	73	1.513	111.000
U221	21	77	89	1.660	128.000
U231	51	132	174	1.852	244.000
U232	3			1.903	0
U311	7	14	17	1.720	25.000
U312	97	629	789	2.215	1.393.000
U321	30	138	146	2.533	349.000
U322	13	3	5	2.462	6.000
U331	23	25	27	2.683	67.000
U332	11	12	14	2.935	34.000
U401	6	3	3	3.380	10.000
U402	1			4.337	0
U403	1			5.009	0
U404	1			5.221	0
Samlet resultat	19.854	162.466	203.202	2.792	289.065.000

10.2 Sygefravær opgjort i forhold til omkostninger ved arbejdsulykker

COWI har udviklet en metode til at beregne omkostningerne forbundet med arbejdsulykker. Metoden opererer med både direkte og indirekte omkostninger¹⁷. Forholdet mellem de direkte og indirekte omkostninger er 1:2 i COWI's model. I beregningerne nedenfor af udgifter til arbejdsulykker i Forsvarsministeriet er alene de direkte omkostninger medtaget, idet der bl.a. ikke foreligger sikre estimater for udgifterne til de indirekte omkostninger.

Udgifterne er opdelt i tre niveauer efter fraværets længde:

- Direkte omkost. Hyppigste ulykke (- 1 uges fravær) 10.000 kr.
- Direkte omkost. Gennemsnitlig ulykke (- 2,5 uger fravær) 30.000 kr.
- Direkte omkost. Alvorlig ulykke (- 13 ugers fravær) 75.000 kr.

Anvendes modellen til at beregne de koncernfælles direkte omkostninger til ulykker med fravær – fratrukket ulykker ved værnepligtige og frivillige, vil de resterende 472 arbejdsulykker i 2017 beløbe sig til **14.750.000** kr.:

236 (50 % af de 472 ulykker) x 10.000 =	2.360.000
118 (25 % af de 472 ulykker) x 30.000 =	3.540.000
118 (25 % af de 472 ulykker) x 75.000 =	8.850.000
I alt	14.750.000

I tabel 25 er COWI's beregningsmodel anvendt på de styrelser og myndigheder, som havde 10 eller flere ulykker med fravær i 2017.

Tabel 25: Udgifter til arbejdsulykker (vejledende)

	Ulykker fratrukket værnepligtige og frivillige	I alt Direkte omkost.
Hæren	261	8.156.300
Søværnet	59	1.843.300
Flyvevåbnet	54	1.687.500
Forsvarets Hovedværksteder	19	593.800
Hærhjemmeværnet	39	1.218.800
Materiel- og Indkøbsstyrelsen	14	437.500
Beredskabsstyrelsen	13	406.300
I alt	459	14.343.500

Sygefraværdsdagene i tabellen ovenfor er opgjort på baggrund af registreringerne i FAD, hvor det estimerede fravær angives i forbindelse med registreringen af arbejdsulykken. Tallene kan derfor kun anvendes som vejledende.

¹⁷ Oplæg fra COWI på FCA seminar 10. maj 2012 med afsæt i COWI's model fra LO's rapport "Arbejds miljø set med virksomhedsøkonomiske briller fra 2010".

BILAG

Forkortelser brugt i arbejdsmiljøregnskabet

I dette regnskab anvendes følgende forkortelser i tabeller:

FMN	Forsvarsministeriet
DEP	Departementet
VFK	Værnsfælles Forsvarskommando
VFK LESEK	Ledelsessekretariat
VFK OP	Operationsstab
VFK UK	Udviklings- og Koordinationsstab
HRN	Hæren
SVN	Søværnet
FLV	Flyvevåbnet
SOKOM	Specialoperationskommandoen
SOF	Specialoperationsstyrker
FKP	Frømandskorpset
JGK	Jægerkorpset
AKO	Arktisk Kommando
AEH	Arktisk Kommando Enheder
FAK	Forsvarsakademiet
FSU	Forsvarets Sundhedstjeneste
FH	Forsvarets Hovedværksteder
FE	Forsvarets Efterretningstjeneste
BRS	Beredskabsstyrelsen
FMI	Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse
FPS	Forsvarsministeriets Personalestyrelse
FES	Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse
FRS	Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse
FAUK	Forsvarets Auditørkorps
HJS	Hjemmeværnet
HHV	Hærhjemmeværnet
FHV	Flyverhjemmeværnet
MHV	Marinehjemmeværnet
HVS	Hjemme